

www.ketab.ir

باورها در فرهنگ مردم ایلام

صید محمد درخشنده

سرشناسه : درخشنده، صیدمحمد، ۱۳۳۴ -
 عنوان و نام : باورها در فرهنگ مردم ایلام/صیدمحمد درخشنده.
 پدیدآور
 مشخصات نشر : ایلام: انتشارات درخشنده ، ۱۴۰۰.
 مشخصات ظاهری : ۲۴۳ ص.
 شابک : ۷۵۰۰۰۰ ریال 0-5-98848-978-978:
 وضعیت فهرست : فیبا
 نویسی
 موضوع : ایلام (استان)
 موضوع : (Ilam (Iran: Province
 رده بندی کنگره : ۲۰۰۱DSR
 رده بندی دیویی : ۴۵/۹۵۵
 شماره : ۸۴۹۳۲۸۱
 کتابشناسی ملی
 اطلاعات رکورد : فیبا
 کتابشناسی

باورها در فرهنگ مردم ایلام

مؤلف: صیدمحمد درخشنده

انتشارات: صیدمحمد درخشنده

صفحه آرائی: سجاد حاتمی

طراح جلد: ابراهیم کرمان

نوبت چاپ اول: ۱۴۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۸۸۴۸-۰۰-۵

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۷۵۰۰۰ تومان

تلفن و نشانی الکترونیکی ناشر:

Derakhshandeh.seydmohamad@gmail.com - ۰۹۱۲۵۴۸۱۷۳۳

کلیه ی حقوق چاپ و نشر برای ناشر مولف محفوظ است

مقدمه..... ۲۱

فصل اول: نگاهی مختصر به اوضاع تاریخی و جغرافیایی استان ایلام

تاریخ استان ایلام.....	۲۵
قوم کاسی یا کاسیت.....	۲۸
سابقه‌ی تاریخی و تقسیمات سیاسی استان ایلام.....	۲۹
سابقه‌ی تمدن انسانی در سرزمین ایلام.....	۳۰
ادوار تمدنی ما قبل تاریخ.....	۳۱
ایلام در دوران آشوری.....	۳۴
ایلام در عهد هخامنشیان.....	۳۵
تاریخ مختصر دوره‌ی ساسانی.....	۳۷
ایلام در عهد ساسانی.....	۳۸
ایلام بعد از اسلام.....	۴۱
ایلام در عهد خلفای عباسی.....	۴۲
ایلام در عهد والیان پشتکوه.....	۴۳
والیان پشتکوه.....	۴۴
حسین قلی خان ابوقداره.....	۴۴
غلامرضا خان والی.....	۴۷
استان ایلام.....	۴۷
کوه‌ها و دشت‌های استان ایلام.....	۴۹
مهمترین دشت‌های ایلام.....	۴۹

۴۹	ارتفاعات مهم استان ایلام
۴۹	کبیرکوه
۵۲	قله‌های کبیرکوه
۵۲	تنگه‌های کبیرکوه
۵۳	پشته‌های کبیرکوه
۵۳	زمین‌شناسی کبیرکوه
۵۴	وضعیت منابع طبیعی ایلام
۵۵	پوشش گیاهی استان ایلام
۵۵	اقلیم استان
۵۶	بارندگی
۵۶	تقسیمبندی آب و هوایی استان ایلام
۵۷	منابع آب استان ایلام

فصل دوم: فرهنگ و آیین‌ها

۶۱	فرهنگ و آیین‌ها
۶۲	ویژگی‌های قومی
۶۲	اخلاق و عادات
۶۳	اعیاد و جشن‌ها
۶۳	نژاد، زبان، دین
۶۴	بعضی باورها در کنار اعتقادات دینی
۶۵	برخی از آیین‌ها و باورها
۶۸	گاه‌شماری ماه‌های کردی
۶۹	دیدگاه‌ها و نظرات تاریخی در مورد پنجه
۶۹	مراسمات «پنجه» در دوران گذشته
۷۱	شب چله / شب یلدا
۷۱	دید و بازدیدهای شب چله
۷۲	شیرینی شب چله
۷۲	سرگرمی‌های شب چله
۷۳	فصول سال در فرهنگ مردم ایلام
۷۳	ماه‌های فصل زمستان

۷۳	 ماه‌های فصل بهار
۷۳	 ماه‌های فصل پاییز
۷۳	 ماه‌های فصل سرده وا
۷۳	 ماه اول در زمستان کُردی
۷۴	 ماه نامگ (وسط) زمستان کُردی
۷۴	 ماه آخر زمستان کُردی
۷۴	 کُور سیاه
۷۵	 چله‌ی کوچک و بزرگ
۷۵	 حمیل چمت خِس
۷۶	 سِه شش گوران
۷۶	 خره گه وه ناومه ور
۷۷	 بزن قَتگه
۷۷	 حسن صیاد
۷۸	 ماه اول بهار کُردی
۷۸	 مراسم شلی ملی
۷۹	 سه بَره رضا
۷۹	 دالگ و هار
۷۹	 افسانه‌ی دالگ و هار و حمیل و ممیل
۸۰	 آمی و مومی
۸۰	 سهم حیای خِیو
۸۱	 ماه دوم بهار کُردی
۸۱	 ماه سوم بهار کُردی (پنجه ماه)
۸۱	 بَر پنجه / پنج بَر
۸۱	 فصل پاییز کُردی
۸۲	 ماه اول پاییز / پاییز
۸۲	 ماه دوم پاییز/ پاییز
۸۲	 ماه سوم پاییز/ پاییز
۸۲	 سرده وای کُردی
۸۲	 ماه اول سرده وا
۸۲	 ماه دوم سرده وا/ مانگ نامگ سرده وا

۸۳	ماه گاقور.....
۸۳	خرمایزان / خرمارسان.....
۸۳	ماه سوم سرده وا.....
۸۳	باورها درمورد ستاره‌ی سهیل.....
۸۴	اول پَله در آخر سرده وا.....
۸۴	اصطلاح باران حرام.....
۸۴	اصطلاح باران حلال.....
۸۴	نام محلی بعضی از ماه‌های سال.....
۸۵	سال‌های به یاد ماندنی درگاه‌شماری کُردی درایلام.....
۸۵	سال وباگه.....
۸۶	سال رمه گه.....
۸۶	سال جنگ رنو «قیام شامگه».....
۸۷	سال گرانیه گه.....
۸۷	وفره ساله گه.....
۸۷	حشکه ساله گه.....
۸۸	سال قطیه گه/ قحطی سال.....
۸۸	میل یوه ساله گه/ملخ سال.....
۸۸	سیونه ساله گه.....
۸۹	سال قرآنه گه.....
۸۹	سال شاه گردانه گه.....
۸۹	سال جنگه گه.....
۹۰	سال آواره گییه.....
۹۰	سال گلخی مردگی.....
۹۰	شوکه ساله گه.....
۹۱	سال کِفته گه.....
۹۱	باورعوام درمورد زمین و آسمان.....
۹۱	زمین.....
۹۲	آسمان.....
۹۲	ماه.....
۹۳	ستارگان.....

۹۳	آساره زله
۹۴	ستاره‌ی شهلا
۹۴	ستاره‌ی قافله سوار
۹۴	ستاره‌ی سهیل
۹۵	ستاره‌ی بیه ور بیه
۹۵	ستاره‌ی کووه
۹۶	ستاره‌ی هفت ترون
۹۶	ستاره‌ی میه کُورِن
۹۶	ستاره‌های تراز و میزان / ستاره‌ی جبار
۹۷	آفتاب
۹۷	آب
۹۸	آتش
۹۹	نمودهای تقدس آب و آتش در نزد ایرانیان
۹۹	باد
۹۹	اسامی بادها در ایلام
۱۰۰	باد شمال
۱۰۰	شمال بن و بن
۱۰۱	باران
۱۰۲	آیین طلب باران
۱۰۲	مراسم گاروا
۱۰۳	مراسم هلو هلو هلونکی
۱۰۳	تره خشکه
۱۰۴	باورعامه در بند آوردن باران
۱۰۴	آساره چز
۱۰۴	وارونه گذاشتن کا سه
۱۰۵	باورهای عامیانه درمورد سرما
۱۰۵	واژه‌ها و اصطلاحات درمورد نزولات آسمانی
۱۰۵	ریفه ریف
۱۰۵	نَرمه خونا و
۱۰۵	نمه نم

مقدمه

ایلام، نامی آشنا در تاریخ پرنشیب کشورمان، یکی از تمدن‌های بزرگ در گذشته بوده است. ایلام امروزی بخشی از تمدن ایلام باستان است که به گواه تاریخ، این تمدن همواره نقش موثری در اشاعه‌ی فرهنگ‌های قومی داشته که آثار آن هم چنان تا به امروز به یادگار مانده است.

اگر به جای جای این خطه از میهن اسلامی نظر افکنیم، شاهد هستیم که گذر زمان بر فرهنگ مردمان این دیار اثر گذار بوده و آن را همواره دچار تغییر و تحول نموده است، اما نتوانسته است که چنین فرهنگ‌ها را که در باور مردمان این دیار نقش بسته است به راحتی از صفحه‌ی روزگار محو نماید. ولی بی شک بر پاره‌ای از این فرهنگ‌ها اثر گذار بوده و مردم نیز در تغییرات آن نقش داشته‌اند و چنین فرهنگ‌هایی را با طبیعت پیرامون در آمیخته و اثرات آن را به مرور زمان پذیرفته‌اند.

این قوم در برهه‌ای از زمان با تمدنی برخورد نموده‌اند که فطرتاً خواستار آن بوده و دست در دست هم داده تا آن را حفظ کنند و بر این باور بوده‌اند که تأمل فرهنگ‌ها وجود داشته است.. بنابراین مردمانی که دست پرورده‌ی این تمدن بوده‌اند، توانسته‌اند خود را با فرهنگ پیرامون خود عجین نموده و با چنین رسوماتی سازگار نمایند. تا بتوانند در پناه این گونه فرهنگ‌ها زندگی کنند و برای یک دیگر دل بسوزانند.

درس‌ر زمین پر رمز و راز ایلام و درحوزه‌ی جغرافیایی این دیار که همه جای آن را کوه‌ها، دشت‌ها، جنگل‌ها و رودخانه‌ها و زیبایی‌های بی‌بدیل خدادادی احاطه نموده است، اقوامی زندگی می‌کنند که هرگز از این منابع خدادادی فاصله نگرفته‌اند؛ بلکه به تبعیت از نیاکان خود با طبیعت و تاریخ این دیار انس گرفته‌اند، تا جایی که درکنار این آثار فرهنگی، تمدنی و طبیعی سفره‌ی زندگی خود را گسترانده و روستاها و شهرها و آبادی‌های خود را آمیخته و هم نشین و همراز با دیگر زاگرس نشینان شجاع و صدیق و مهمان‌نواز در قالب اقوامی بزرگ، با دارا بودن فرهنگ و باورها و زبان و لهجه‌هایی

م تفاوت البته با ریشه‌ای واحد، هم‌چنان سرافراز درکنار هم زندگی کرده‌اند، که این پیوستگی‌های قومی سبب اتحاد و همکاری و همراهی بیشتری در بین آن‌ها شده و در قالب هم نگرگی، هم اندیشی، یآوری، و مشارکت‌های اجتماعی و فرهنگی هم‌چنان پاسدار فرهنگ و ادب و تاریخ خود در این دیار زیبا و کهن هستند.

این مردم عزیز صاحب آداب و آیین و باورها و عاداتی هستند که هرکدام دارای ارزش و منزلتی است که نشان از فداکاری، همکاری و انسانیت و مهمان نوازی آن‌ها دارد. با این توصیف با تعلق خاطر و نگاهی عمیق‌تر به فرهنگ و باور مردم این دیار، نگارنده وظیفه‌ی خود می‌داند که ضمن یازنگری در کتاب فرهنگ و آیین‌های مردم ایلام که توسط ایشان در سال ۱۳۹۳ تألیف و به چاپ رسانده، مجموعه‌ی حاضر را به مراتب کامل‌تر و با محتوی بیشتر و بهتر، تهیه و تدوین و به دوست‌داران فرهنگ این دیار پیش‌کش نماید.

شکی نیست که در بین این عادات و باورها، مشترکاتی فرهنگی و قومی، با کم‌ترین تفاوت‌ها وجود دارد که امری طبیعی بوده و آشنایی با آن‌ها برای هرکدام از اقوام لذت بخش خواهد بود. ولی از آنجا که اطلاعات و توان حقیر در تهیه و تدوین این مجموعه بیش از این نبوده است، بنابراین پوزش می‌طلبم. مرزهای دست تک تگ شما فرهنگ دوستان را صمیمانه می‌فشارم.